

Briuselis, 2013 12 16
COM(2013) 888 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Neprivalomo kokybės termino „salų žemės ūkio produktas“ tikslingumas

TURINYS

1.	Įvadas	3
2.	Salų žemės ūkio padėtis	3
2.1.	Socialinė ir ekonominė salų žemės ūkio svarba	5
2.2.	Salų žemės ūkio gamyba.....	6
3.	Esamos ženklinimo etiketėmis sistemos valstybėse narėse	7
4.	Neprivalomo kokybės termino tikslingumas	9
4.1.	Horizontaliosios produktų arba ūkininkavimo būdų savybės.....	10
4.2.	Pridėtinė vertė	10
4.3.	Europinis aspektas	10
5.	Išvada	11

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Neprivalomo kokybės termino „salų žemės ūkio produktas“ tikslingumas

1. ĮVADAS

Reglamento (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų¹ 32 straipsnyje reikalaujama, kad ne vėliau kaip 2014 m. sausio 4 d. Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateiktų ataskaitą su argumentais dėl naujo termino „salų žemės ūkio produktas“ tikslingumo ir, jei reikia, kartu su ataskaita pateiktų atitinkamų pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

32 straipsnyje nustatyta, kad šis terminas gali būti vartojamas tik šiems produktams apibūdinti:

- žmonėms vartoti skirtiems Sutarties I priede išvardytiems produktams,
- kurių žaliavos yra kilusios iš salų, ir
- perdirbtiems produktams tais atvejais, kai jie perdirbami salose ir kai perdirbimas turi esminės įtakos galutinio produkto savybėms.

Siekdama geriau suprasti salų žemės ūkį visoje Sąjungoje, Komisija ėmėsi keleto veiksmų: konsultavosi su valstybėmis narėmis bei suinteresuotosiomis šalimis² ir surengė diskusijas atitinkamuose forumuose³. 2013 m. birželio mėn. Komisija surengė dviejų dienų praktinį seminarą, kurio tema – salų žemės ūkio ir maisto pramonės produktai⁴. Rengiant šią ataskaitą daugiausia remtasi šių renginių išvadomis ir po seminario parengta Jungtinio tyrimų centro mokslo ir politikos ataskaita⁵.

Šioje ataskaitoje nagrinėjama salų žemės ūkio socialinė ir ekonominė padėtis ir jo ypatumai, peržiūrimos esamos ženklinimo etiketėmis sistemos ir svarstoma neprivalomo kokybės termino „salų žemės ūkio produktas“ nustatymo nauda.

2. SALŲ ŽEMĖS ŪKIO PADĖTIS

Šioje ataskaitoje:

¹ 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų (OL L 343, 2012 12 14, p. 1).

² Valstybėms narėms ir suinteresuotosioms šalims pateikti klausimynai (2013 m. sausio 28 d. ir 2013 m. birželio 6 d.).

³ Patariamoji grupė kokybės politikos klausimais ir žemės ūkio ir kaimo plėtros darnaus vystymosi bei kokybės ekspertų grupė.

⁴ Sevilija, 2013 m. birželio 13–14 d.

⁵ Santini F., Guri, F., *et al.* (2013), *EU island farming and the labelling of its products*, JRC Scientific and Policy Reports, JRC84949.

- neprivalomas kokybės terminas „salų žemės ūkio produktas“ – tai bendras ir (arba) horizontalusis terminas, kuris nurodomas produkto etiketėje, nenurodant konkrečios salos pavadinimo ir nepateikiant kitos vaizdinės informacijos, pvz., logotipo.

Šis terminas gali būti vartojamas tik tokiems produktams apibūdinti:

- (1) žmonėms vartoti skirtiems produktams,
- (2) išvardytiems Sutarties I priede,
- (3) kurių žaliavos kilusios iš salų.

Terminas vartojamas perdirbtiems produktams apibūdinti, kai jie perdirbami salose ir kai perdirbimas turi esminės įtakos galutinio produkto savybėms⁶.

- salų žemės ūkis – žemės ūkio ir maisto produktų gamyba salose;
- salų produktas – saloje pagamintas žemės ūkio arba maisto produktas.

Atrodo, kad salą, skirtingai nei kitas geografinės sąvokas, nesunku apibūdinti – tai vandens apsuptas žemės plotas. Tačiau konkretiems tikslams dažnai naudojami tikslesni apibrėžimai, kuriuose atsižvelgiama į papildomus kriterijus, kaip antai:

- dydis (plotas arba gyventojai),
- nuolatinių jungčių su žemynu buvimas arba atstumas iki jo, arba
- regioninės administracinės valdžios buvimas.

Statistikos tikslais Eurostatas yra nustatęs šiuos salos apibrėžimo kriterijus:

- i) ne mažesnis nei 1 km² paviršiaus plotas,
- ii) ne mažesnis nei 1 km atstumas tarp salos ir žemyno,
- iii) daugiau nei 50 nuolatinių gyventojų,
- iv) žemyno negalima pasiekti jokia nuolatine jungtimi (pvz., tiltu, tuneliu, pylimu) ir
- v) vietovėje neįsikūrusi ES valstybės narės sostinė.

Šiuos kriterijus taikyti žemės ūkio produktų ženklinimui etiketėmis gali būti sudėtinga. Pavyzdžiui, apibrėžtis būtų netaikoma nuolatinę jungtį su žemynu turinčioms, tačiau ekonominiu požiūriu į jį nelabai integruotoms saloms, taip pat daugeliui salų su mažu gyventojų skaičiumi. Salynas, turintis daugiau nei 50 gyventojų, tačiau sudarytas iš keleto mažiau nei 50 gyventojų turinčių salų (dažnas atvejis Suomijos ir Švedijos salose), net patirdamas panašių sunkumų nepatektų į apibrėžties taikymo sritį.

Struktūrinių ir Sanglaudos fondų tikslais⁷ salos yra „salose esančios valstybės narės, kurios atitinka Sanglaudos fondo finansavimo reikalavimus, ir kitos salos, išskyrus salas, kuriose yra

⁶ Reglamento (ES) Nr. 1151/2012 32 straipsnis.

valstybės narės sostinė arba kurios turi fiksuotą jungtį su pagrindine valstybės teritorija“. Skirtingai nuo Eurostato apibrėžties, į šią apibrėžtį įtraukiamos visos mažos ir pakrančių salos bei dvi salose esančios valstybės narės (Malta ir Kipras), tačiau neįtraukiama Airija ir Jungtinė Karalystė, taip pat daugybė mažų salų, turinčių nuolatinę jungtį su žemynu.

Dėl skirtingų apibrėžčių sunku tiksliai pasakyti, kiek salų yra ES. Taikant griežtesnes apibrėžtis (nuolatinės jungties nebuvimas, minimalus dydis ir kt.) suskaičiuojama apie 300 salų, o taikant tik geomorfologinius kriterijus – daugiau nei 300 000 (daugiausia Suomijoje ir Švedijoje)⁸.

Nors geomorfologiniu, gamtos, demografiniu, kultūriniu ir administraciniu požiūriu šios salos labai skiriasi, joms būdingi tam tikri bendri bruožai:

- daugelis salų yra kalnuotos,
- jų klimatas dažnai yra jūrinis,
- dėl savo padėties jos yra „periferinės“ ir prastai pasiekiamos,
- jų gamtos ištekliai yra unikalūs ir lengvai pažeidžiami,
- paprastai demografinė padėtis jose raidi (išskyrus mažesnes salas, kuriose gyventojų skaičius mažėja),
- jos pasižymi tvirta kultūrine tapatybe ir
- daugeliu atvejų jos turi savarankišką administraciją.

Taigi salos apibrėžtis priklauso nuo to, koku tikslu ji vartojama. Kalbant apie salų žemės ūkio produktų ženklimą etiketėmis, prieš priimant sprendimą dėl vartotinos apibrėžties reikia tiksliai nustatyti, kokia informacija turi būti pateikiama etiketėje.

2.1. Socialinė ir ekonominė salų žemės ūkio svarba

Žemės ūkio ir maisto pramonė yra svarbūs ES salų ekonomikos sektoriai. Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė sudaro 2,7 % jų bendrosios pridėtinės vertės (BPV), palyginti su 1,6 % ES–27 visos BPV. Maisto pramonė salose taip pat užima svarbesnę vietą nei žemyne: šioje srityje dirba 19 % visų pramonės sektoriaus darbuotojų, palyginti su 13 % visoje ES.

Graikijoje ir Italijoje salų žemės ūkis yra labai svarbi nacionalinio žemės ūkio dalis, visų pirma dėl trijų didžiausių salų (Sicilijos, Sardinijos ir Kretos). Vertės prasme Sicilijoje ir Sardinijoje pagaminama daugiau nei pusė visų ES salų žemės ūkio produktų; Kretoje, Azorų salose ir Reunjone – 5–10 %.

Remiantis ūkių struktūros tyrimu, 2011 m. ES NUTS 2 salų regionuose buvo 572 000 ūkių, taigi galima manyti, kad salose iš viso yra maždaug 600 000 ūkių. Visa šių ūkių produkcija buvo įvertinta 11,4 mlrd. EUR per metus.

Salų žemės ūkis susiduria su šiomis **struktūrinėmis problemomis**:

⁷ Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 (OL L 210, 2006 7 31, p. 25), 52 straipsnis.

⁸ http://www.scb.se/Pages/PressRelease_275646.aspx.

- vienam ūkiui tenkantis žemės ūkio paskirties žemės plotas yra mažesnis už ES vidurkį,
- salų ūkiuose reikia mažiau darbo jėgos nei žemyne,
- dėl atokumo susidaro didesnės transporto išlaidos (sąnaudos gali būti du ar tris kartus didesnės nei žemyne),
- dėl riboto gyventojų skaičiaus ribojama gamybos įvairovė, taigi ir vietos konkurencija,
- dėl gyventojų skaičiaus mažėjimo gali būti prarasta konkreti praktinė patirtis,
- gamyba dažnai yra specializuota, todėl greičiau nukenčia nuo tarptautinės ekonomikos problemų,
- salų žemės ūkiui neigiamą poveikį gali padaryti vandens ir energijos tiekimas ir atliekų tvarkymas.

Kai kurios suinteresuotosios šalys teigė, kad šios problemos iš tiesų daro teigiamą poveikį salų produktų savybėms bei ypatumams ir vietiniams gamybos metodams. Salų žemės ūkio gamyba grindžiama vietiniais ypatumais, pagal kuriuos pirmenybė teikiama kokybei, be to, pirminė gamyba, perdirbimas ir prekyba yra glaudžiai susiję ir atitinka labai aukštus kokybės reikalavimus, pagrįstus tradicine praktine patirtimi. Be to, dėl didelio kai kurių salų atokumo buvo išstbulinti vietiniai perdirbimo būdai.

2.2. Salų žemės ūkio gamyba

Salų žemės ūkio gamyboje dominuoja dvi pagrindinės **produktų grupės** – pirma, vaisiai ir daržovės, antra, specializuotos kultūros, pvz., alyvuogės ir vynu. Bendra šių dviejų produktų grupių gamybos vertė sudaro 4,7 % ir 3,6 % atitinkamų ES sektorių gamybos vertės ir apie 60 % visos ES salų žemės ūkio gamybos vertės, tačiau likusioje ES dalyje ji sudaro tik 30 % visos žemės ūkio gamybos vertės.

Salų ūkiai daugiausia specializuojasi sodininkystės srityje. Išskyrus keletą išimčių (pvz., grūdai Sicilijoje ir cukranendrės kai kuriose atogrąžų salose), grūdų ir lauko kultūrų auginama daug mažiau nei ES apskritai.

Kalbant apie gyvūnų auginimą salose, daugiausia ūkių užsiima avių ir ožkų auginimu. Avių ir ožkų mėsos gamybos vertė salose yra tris kartus didesnė nei vidutinė ES gamybos vertė.

Tačiau valstybių narių ir suinteresuotųjų šalių nuomonės dėl **specifinių salų produktų savybių** nesutampa.

Kai kurios mano, kad salų produktai specifinių savybių įgyja dėl:

- tradicinės praktinės patirties,
- ypatingų klimato sąlygų, kurios daro įtaką nokimui, perdirbimui ir pervežimui, ir
- vietoje gaunamų žaliavų.

Šios specifinės savybės laikomos tiesiogiai susijusiomis su tradicijomis, patirtimi ir iš kartos į kartą perduodamais receptais, be to, su ypatingomis vietinių kultūrų ir veislių auginimo sąlygomis.

Kitos tikina, kad, lyginant su žemyno pakrančių vietovėse gaminamais produktais, salų produktų specifinės savybės sunku įrodyti, ir teigia, kad, išskyrus kilmę, salų produktai nepasižymi jokiais ypatingomis su perdirbimu susijusiomis savybėmis. Anot jų, nėra tokio perdirbimo būdo, kurį būtų galima taikyti tik saloje, o tam tikrus gamybos etapus, pavyzdžiui, džiovinimą ar rūkymą, laikyti ypatumu dėl salos klimato būtų klaida, nes netoliese esančio žemyno pakrančių vietovių klimatas gali būti toks pat.

Iš pirmiau pateiktų svarstymų galima daryti tokias išvadas:

- salų žemės ūkiui būdingi tam tikri bendri bruožai, tačiau jie iš esmės susiję su **struktūriniais sunkumais**, o ne su produktų ypatumais. Šios problemos jau sprendžiamos įvairiais būdais, pavyzdžiui, pasitelkiant struktūrinius fondus, kaimo plėtros programas ir tiesioginės pagalbos schemas pagal bendrą žemės ūkio politiką, įgyvendinant transporto politiką, vykdam mokslinių tyrimų programas, plėtojant vietos plėtros strategijas ir kt.;
- gali būti manoma, kad struktūrinės problemos daro teigiamą poveikį salų produktų **savybėms bei ypatumams** ir gamybos metodams (visų pirma, užtikrinama produktų ir žaliavų kokybė, perduodama praktinė patirtis ir tobulinami vietiniai perdirbimo būdai);
- gamtos ir žmoniškųjų veiksnių derinys gali nulemti ypatingas salų produktų savybes, tačiau tos savybės būdingos tik **konkrečioje saloje** gaminamiems produktams. Salos yra labai skirtingos, todėl būtų neįmanoma nustatyti konkrečias visiems jų produktams bendras savybes ar net Sutarties I priede išvardytų žmonėms vartoti skirtų produktų savybes.

3. ESAMOS ŽENKLINIMO ETIKETĖMIS SISTEMOS VALSTYBĖSE NARĖSE

Šiuo metu ES arba nacionaliniu lygmeniu nenustatyta jokia teisinė priemonė salų produktams arba salų žemės ūkiui apsaugoti.

Toliau nurodytos priemonės netiesiogiai susijusios su prekyba salų žemės ūkio produktais arba su jų apsauga nuo piktnaudžiavimo ir klaidinančios arba nesąžiningos praktikos:

- ES kokybės sistemos, visų pirma:
 - saugomos kilmės vietos nuorodos (SKVN) bei saugomos geografinės nuorodos (SGN) ir
 - POSEI reglamentai dėl žemės ūkio atokiausiuose regionuose⁹, kurie daugiausia taikomi salų teritorijose ir kuriuose numatyta oficiali ES kokybės sistema (toliau – RUP logotipas¹⁰);
- bendrosios teisės nuostatos, pvz., ES ir valstybių narių prekių ženklų sistemos, apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos ir bendros vartotojų apsaugos taisyklės, taip

⁹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 228/2006 ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 793/2000.

¹⁰ Prancūzų kalbos žodžių *régions ultra-périphériques* (atokiausi regionai) santrumpa.

pat ES ir valstybių narių lygmeniu priimti reglamentai dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams;

- įvairių priemonių derinimas, pvz., bendrų regiono prekių ženklų arba sertifikuotų prekių ženklų sistemų derinimas su ES kokybės sistemomis (RUP logotipas, SKVN / SGN arba ekologinis ūkininkavimas).

Sudarytas nebaigtinis **sąrašas**, į kurį įtraukta žemės ūkio arba maisto produktų pavyzdžių, kurių etiketėse pateikiama nuoroda į produkto kilmę iš salos. Šie pavyzdžiai surinkti iš:

- VRDT (Vidaus rinkos derinimo tarnybos) ir PINO (Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos) prekės ženklų duomenų bazių,
- rinkoje esančių produktų etikečių,
- ES kokybės sistemų ir
- bendrų regioninių prekių ženklų ir iniciatyvų.

Tik nedaugelyje etikečių vartojamas bendras ir (arba) horizontalusis terminas „sala“ ir (arba) jo vertimai, arba pateikiama nuoroda į šį terminą. Į sąrašą įtraukta 8 400 žemės ūkio maisto produktų ir gėrimų prekių ženklų, daugeliu atvejų jų etiketėje nurodytas konkrečios salos pavadinimas ir tik maždaug 1 360 produktų etiketėse vartojamas terminas „sala“ arba jo vertimas (t. y. 16 % visų į sąrašą įtrauktų prekių ženklų). Kai kurios iš šių etikečių susijusios su tikrais salų žemės ūkio produktais ir paprastai tokiu atveju nurodomas tikslesnis geografinis terminas, kuriuo apibūdinama konkreti salos teritorija, tačiau 80 % etikečių nesusijusios su salų žemės ūkio produktais (išgalvoti pavadinimai, prekių ženklai ir kt.).

Daugiau nei 85 % aprašytų etikečių pateikiama nuoroda į konkrečios salos teritoriją, taip pat į tai, kad produktas kilęs iš šios konkrečios salos teritorijos arba salyno (pvz., Sardinija, Azorai, Madeira arba Martinika). Prekių ženklų savininkai yra labiau suinteresuoti tiksliai ir aiškiai nurodyti produkto kilmę, o ne pateikti bendro pobūdžio nuorodą, kad jų produktai kilę iš salos.

Užregistruota daug **teritorinių prekių ženklų**, susijusių su ES salų produktais¹¹. Daugelis salų ir (arba) salynų yra užregistravę vieną ar keletą bendrų prekių ženklų, kuriuos vartotojams gali būti sunku suprasti. Šie prekių ženklai pagrįsti privačių suinteresuotųjų šalių grupėms, vietos valdžios institucijoms arba viešojo ir privatačiojo sektorių partneriams priklausančiais bendrais arba sertifikuotais prekių ženklais, visi jie yra pusiau vaizdiniai (t. y. sudaryti iš pavadinimo ir skiriamąjo ženklo).

RUP logotipas naudojamas propaguoti išskirtinės kokybės produktus iš atokiausių ES regionų. Šiems produktams taikomi kokybės, auginimo, gamybos arba apdorojimo būdų, pateikimo ir pakavimo reikalavimai. Šiuo logotipu dažniausiai žymimi Gvadelupos, Martinikos, Kanarų salų ir Madeiros bananai, taip pat kiti tų regionų vaisiai (pvz., ananasai ir melionai) ir daržovės, gėlės ir vynu.

Salų produktai, kuriems suteiktos **SKVN / SGN**, sudaro apie 10 % visų ES įregistruotų geografinių žemės ūkio maisto produktų nuorodų: 2013 m. spalio 1 d. salose buvo gaminama 118 iš 1 158 SKVN / SGN produktų. Pagal ES kokybės sistemas saugoma 50 salų vynu

¹¹ Daugelis salų ir (arba) salynų yra užregistravę vieną ar keletą bendrų prekių ženklų, o tai gali trikdyti vartotojus.

pavadinimų. Iš viso SKVN / SGN nuoroda suteikta 168 ES salų produktams. SKVN / SGN produktai sudaro apie 5 % visos ES salų žemės ūkio gamybos vertės (JTC ataskaita).

Geografiniuose pavadinimuose dažniausiai pateikiamas konkrečios salos pavadinimas (52 % atvejų, daugiausia Graikijos salos, Sardinija, Korsika ir Kanarų bei Balearų salos), kartais – papildomi pavadinimai (paprastai šalia produkto iš Kretos salos pavadinimo tiksliau nurodoma, kurioje salos dalyje jis pagamintas). Kitais atvejais (32 %) nuoroda susijusi su konkrečia salos vieta. Tai dažniausiai būdinga Sicilijos, taip pat kitų salų, kaip antai Stornovėjaus Vakarų salose ir kt., produktams. Retais atvejais (8 %) nurodomas salyno pavadinimas (pvz., Azorai, Šetlandas, Orknis ir Kanarų salos).

Surinkus valstybių narių ir (arba) suinteresuotųjų šalių atsiliepimus ir atlikus apklausą apie SKVN / SGN logotipą, paaiškėjo, kad:

- gamintojų grupės savo logotipuose ne visuomet nurodo, kad produktas yra iš salos. Logotipuose paprastai nepabrėžiama, iš kokios salos yra produktas. Dažniausiai naudojami išgalvoti logotipai;
- siekiant nurodyti salų produkto ypatumus, būdingas savybes ir kokybę, pirmenybė teikiama SKVN / SGN sistemoms. Paprastai nurodomas konkrečios salos pavadinimas, vietovė arba kilmės regionas;
- keletas pavyzdžių, kai vartojamas bendras terminas „salų produktai“:
 - Danija (Lesės salos rudųjų bičių medus, šalies pietuose esančios Fajės salos obuoliai),
 - Suomija („Alandų avis“ arba „salyno produktas“) ir
 - Nyderlandai („Waddengoud“);arba bendri regioniniai logotipai, sukurti Madeiros regioninės valdžios institucijų („Madeiros produktas“) ir Kanarų salų valdžios institucijų („Tenerife Rural“, „Gran Canaria Calidad“, „Alimentos del Hierro“).

Be to, suinteresuotosios šalys pateikė įrodymų apie klaidingą ženklavimo etiketėmis praktiką arba „apgaulingus“ salų žemės ūkio produktus (turistams siūlomos pigios klastotės) ir pabrėžė, kad būtina apsaugoti ES salų žemės ūkio produktų autentiškumą.

Apibendrinant reikia pažymėti, kad nemažai ES salų produktų žymimi SKVN / SGN, tačiau ši dalis nėra daug didesnė už ES vidurkį. Be to, yra labai daug privačių ženklų, kuriuose nurodoma, kad produktas kilęs iš salos (dažniausiai nurodoma konkreči salos teritorija).

4. NEPRIVALOMO KOKYBĖS TERMINO TIKSLINGUMAS

Reglamente (ES) Nr. 1151/2012 numatyti neprivalomi kokybės terminai, kurių tikslas – padėti gamintojams skleisti informaciją apie jų žemės ūkio produktų pridėtinę vertę arba ypatumus. Reglamento 29 straipsnio 1 dalyje šie terminai apibrėžti taip:

- terminais galima nurodyti horizontaliąsias vienos ar daugiau produktų kategorijų, ūkininkavimo būdų ar perdirbimo ypatumų, būdingų konkrečiai vietai, savybes,
- terminų vartojimas turi suteikti produktui pridėtinės vertės, palyginti su kitais panašiais produktais, ir

- terminai turi turėti europinį aspektą.

4.1. Horizontaliosios produktų arba ūkininkavimo būdų savybės

Dėl geografinės įvairovės ES salose gaminama daug ir įvairių žemės ūkio ir maisto produktų, visų pirma specializuotų kultūrų (vaisių, daržovių, bulvių, alyvuogių aliejaus ir vyno), taip pat gyvūninių produktų (avių ir ožkų mėsos ir, kiek mažesniu mastu, pieno produktų ir galvijų mėsos).

Žemės ūkio maisto produktų sektorius ES salų ekonomikai vidutiniškai daug svarbesnis nei likusioje ES dalyje ir dažnai glaudžiai susijęs su pagrindine ekonomine veikla – turizmu. Daugelis salų taiko „pažangia specializacija“ pagrįstas plėtros strategijas, kad pasinaudotų turizmo ir vietinio žemės ūkio maisto produktų sektoriaus sąveika.

Dėl vietinės praktinės patirties, tradicijų, gamtos išteklių įvairovės ir konkrečių augalų bei vietinių gyvūnų veislių biologinės įvairovės žemės ūkio maisto sektorius tapo vienu iš svarbiausių ES salų ekonominio augimo veiksmų, visų pirma dėl didelę pridėtinę vertę turinčių specifinių produktų gamybos.

Šie veiksniai būdingi visam salų žemės ūkiui, tačiau jų įtaka kiekvienos salos produktams skirtinga, todėl jie nebūtinai turi būti laikomi horizontaliųjų visiems salų produktams būdingų savybių kategorija.

4.2. Pridėtinė vertė

Nors visoms ES saloms būdingos kai kurios savybės, dėl kurių jų produktus būtų galima ženklinti etiketėmis taikant bendro pobūdžio terminą, kaip antai „salų žemės ūkio produktas“, nuomonės dėl tokio ženklinimo pridėtinės vertės nesutampa.

Parduodami savo maisto produktus, gamintojai produktų sąsajas su sala dažniausiai pabrėžia pateikdami nuorodą į **konkrečią salą** arba salyną. Nėra nė vieno prekės ženklo ar kokybės sistemos, taikomų visoms saloms neatsižvelgiant į tikslią jų geografinę padėtį. Horizontalieji prekių ženklai naudojami mažų salų grupių, pvz., keleto mažų Danijos salų, arba „salyno produktams“ (Suomija) žymėti, tačiau tai dar nėra salų žemės ūkio produktų horizontalaus bendro pobūdžio ženklinimo etiketėmis sistema.

Be to, kai kuriais atvejais salos konkuruoja tarpusavyje, todėl gamintojams būtina nurodyti konkrečią salą, jei jie nori būti pastebėti rinkoje.

4.3. Europinis aspektas

ES saloms būdingos bendros geografinės, gamtos, žmogiškųjų ir socialinių išteklių savybės ir ekonominė bei politinė priklausomybė nuo žemyno.

Remiantis JTC-IPTS parengtose 2005 m. regioninėse socialinės apskaitos matricose pateikta prekybos srautų analize¹², vertės prasme vidutiniškai 60 % ES salų žemės ūkio produktų ir 35 % jų maisto pramonės produktų buvo „eksportuoti“, daugiausia į atitinkamos valstybės narės žemyninę dalį. Tik 7 % (Madeiroje) – 18 % (Kanarų salose) pagamintų žemės ūkio

¹² Mueller, M. and Ferrari, E. (2012), *Social Accounting Matrices and Satellite Accounts for EU-27 on NUTS 2 Level (SAMNUTS2)*, JRC Scientific and Policy Reports, EUR 25687 EN.

maisto produktų pasiekia kitas valstybes nares arba trečiasias šalis, tačiau šiems produktams jau taikoma ES kokybės sistema (RUP logotipas).

5. IŠVADA

Dauguma sunkumų, kylančių ES salose ir jų ūkininkavimo sektoriuje, yra **struktūriniai**, todėl juos visų pirma reikia spręsti struktūrinėmis ir politikos priemonėmis, kurios iš dalies jau įgyvendinamos pagal regioninę ir kaimo plėtros politiką, taip pat teikiant subsidijas, kurių tikslas – kompensuoti specifinių kliūčių, su kuriomis susiduriama salose, poveikį.

Ne visiems salų žemės ūkio maisto produktams taikomos esamos sistemos ir viešosios arba privačios iniciatyvos, kuriomis siekiama gerinti kokybę ir sukurti pridėtinę vertę rinkoje. Pavyzdžiui, tik maždaug 5 % (vertės prasme) produktų suteiktos SKVN / SGN, o RUP logotipas suteikiamas konkrečioms atokiausių regionų produktams, atitinkantiems tam tikrus reikalavimus. Kita vertus, taikoma daug privačių standartų, pagal kuriuos dažnai daroma nuoroda į konkrečią geografinę kilmę. Tačiau padėtis skirtingose ES salose nevienoda.

Argumentai už neprivalomą kokybės terminą „salų žemės ūkio produktas“ yra šie:

- ši **priemonė** būtų **savanoriška**, o su ja susiję administraciniai, kontrolės ir biudžeto formalumai būtų gana nesudėtingi, todėl neprivalomas kokybės terminas galėtų tikti kai kuriems **mažiesiems gamintojams**, visų pirma mažose salose, kurios neturi pakankamai galimybių investuoti į kitas rinkodaros priemones (pvz., bendrus, sertifikuotus ir teritorinius prekių ženklus, SKVN / SGN ir RUP logotipą). Tokią priemonę būtų galima taikyti tik nedaugeliui salų produktų;
- neprivalomas kokybės terminas galėtų tapti ne tik **rinkodaros ir komunikacijos priemone**, bet ir suteikti pridėtinės vertės kai kuriems salų žemės ūkio produktams, visų pirma tais atvejais, kai atitinkamos valstybės narės siekia sujungti arba susieti šią priemonę su kitomis.

Tačiau:

- neprivalomas kokybės terminas „salų žemės ūkio produktas“ galėtų **pakenkti gamintojams**, kurie jau taiko kokybės sistemas, sukurdamas gamintojų konkurenciją. Kyla pavojus, kad **sumažės dabartinių iniciatyvų**, kurioms taikomi griežtesni kontrolės ir (arba) sertifikavimo reikalavimai (teritoriniai prekių ženklai, SKVN / SGN ir kt.), **svarba**, ir dėl to atsirastų papildomų išlaidų;
- tai, kad šiuo metu nėra jokių bendro pobūdžio nuorodų, taikomų salų produktams (ženklinimas ir propagavimas susiję su **konkrečiomis salomis**), rodo, kad „salų“ sąvoka nėra laikoma pakankamai svarbia arba tinkama, siekiant pateikti konkrečią informaciją vartotojams. Vienintelis pavyzdys, kuris panašus į tokios informacijos perdavimo būdą – RUP logotipas, kurio taikymo sritis ribota. Neprivalomas kokybės terminas galėtų neigiamai paveikti esamas sistemas;

- dauguma salų produktų ne eksportuojami, o parduodami vietoje arba atitinkamos valstybės narės žemyninėje dalyje, todėl galima teigti, kad ženklavimo nuorodas būtų **geriau nustatyti valstybės narės lygmeniu**;
- produktų, kuriems galėtų būti taikomas neprivalomas kokybės terminas, **skaičius veikiausiai būtų labai ribotas** dėl Reglamente (ES) Nr. 1151/2012 numatytų įpareigojimų, susijusių su apsirūpinimu žaliavomis, dėl perdirbimo reikalavimų ir termino taikymo tik Sutarties I priede išvardytiems produktams;
- **struktūrinės problemos**, su kuriomis susiduriama salose, galėtų būti sprendžiamos pasitelkus esamas struktūrines priemones.

Šios ataskaitos tikslas – pateikti faktinę analizę, kuria remiantis būtų galima diskutuoti apie tai, ar naujo neprivalomo kokybės termino „salų žemės ūkio produktas“ įvedimas padėtų salų gamintojams plačiau skleisti informaciją apie jų produktams pridėtinės vertės suteikiančius ypatumus.

Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą aptarti šią ataskaitą ir pateikti savo nuomonę.